

ลักษณะเฉพาะใน สถาปัตยกรรมพักอาศัยพื้นถิ่น ของสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว Characteristics of Vernacular Dwellings in Lao PDR.

วีระ อาโนลัก
Vira Anolac

บทคัดย่อ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประกอบด้วยชนเผ่าที่มีความหลากหลายถึง 68 ชชาติพันธุ์ โดยที่สามารถจำแนกเป็นกลุ่มได้ตามลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อมเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ ลาวลุ่ม ลาวเทิงและลาวสูง เรือนอาศัยพื้นถิ่นของชนเผ่าต่างๆ ของทั้งสามพื้นที่ได้ออกแบบให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ซึ่งแสดงออกผ่านทางรูปทรงที่สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เรือนพื้นถิ่นของลาวสูงและลาวเทิงมีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกันด้วยการใช้หลังคาทรงสูง ซึ่งมีความเหมาะสมกับภูมิอากาศและการใช้วัสดุในการก่อสร้าง ส่วนเรือนพื้นถิ่นของกลุ่มลาวลุ่มมีลักษณะร่วมกันคือ การมีใต้ถุนสูง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของคนกลุ่มที่ต้องยกพื้นเรือนขึ้นเพื่อหนีน้ำหลากในฤดูฝน บทความนี้ต้องการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันของเรือนพื้นถิ่นของพื้นที่ต่างๆ ในลาวซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อรูปทรงทางกายภาพและการจัดวางพื้นที่ส่วนต่างๆ ภายในเรือนที่สะท้อนภาพสังคม-วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี

๓

Abstract

Lao PDR is composed of 68 diverse ethnic groups. From the north to the south, the country can be organized into three different groups: lowland, upland, and highland. Different settings have diverse influences on vernacular dwellings due to weather conditions and geographical terrains. The identity of lowland Lao (Lao Loum), upland (Lao Theung), and highland (Lao Soung) is based loosely on the altitudes of their settlements.

Vernacular dwellings correspond to their geographical settings. Dwellings in upland and highland Laos share similar physical characteristics. The high-pitched roof is suitable for environmental conditions and material use. Lowland Lao dwellings are built on stilts to escape flooding from rice paddies. Dwellings on stilts reflect rice farming culture. This article aims to provide an overview of vernacular dwellings in Laos PDR in order to explain different influences that have shaped and created diverse physical forms and spatial arrangements reflecting underlying socio-cultural conditions.

1. บทนำ

เมื่อกล่าวถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอาจมีความหมายทางกว้างที่รวมไปถึงอาคารหลายประเภท ได้แก่ อาคารทางศาสนา (สิม วิหาร กูฎีและหอแจก เป็นต้น) เรือนพักอาศัย เล้าข้าว เกียงนา หอบูชา ดอกสัตรีและอื่นๆ อีกจำนวนมาก ซึ่งทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมที่ไม่ได้ออกแบบโดยสถาปนิก แต่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อจำกัดขอบเขตของเนื้อหาให้แคบเข้าในบทความนี้จะกล่าวถึง เฉพาะเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเท่านั้น

เป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่า ประเทศต่างๆ ในโลกนี้เกือบทั้งหมดไม่มีประเทศใดที่มีประชากรเป็นเชื้อชาติเดียวกันทั้งหมดในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็เช่นเดียวกัน ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 ชนชาติ 68 ชนเผ่า ดังนั้น เมื่อกล่าว ถึงเรือนพื้นถิ่นในสปป.ลาว จึงกินความกว้างขวางมาก เนื่องจากกลุ่มชนเผ่าต่างๆ มีการตั้งถิ่นฐานและวิถีการ

ดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเมื่อทำการศึกษาและสำรวจเรือนพื้นดินตั้งแต่ภาคเหนือ ตลอดไปจนถึงภาคใต้ของสปป.ลาวจึงหมายถึงการศึกษาเรือนพักอาศัยของชนเผ่าต่างๆ จำนวนมาก อันทำให้เกิดมีข้อคำถามหลายประการเช่น

- ลักษณะเฉพาะของเรือนพักอาศัยในแต่ละท้องถิ่นที่ปรากฏในรูปกายภาพเป็นอย่างไร
- แบบแผนผังและรูปลักษณะของเรือนเป็นเช่นไรมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอย่างไร
- ปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อรูปลักษณะเฉพาะและลักษณะของแผนผังของเรือนพักอาศัยในแต่ละท้องถิ่น

เมื่อทำการสำรวจแล้วพบว่า บางท้องถิ่นอาจมีรูปแบบเดียวกัน ขณะที่บางท้องถิ่นอาจมีหลายแบบซึ่งเป็นเรื่องที่ควรมีการศึกษาต่อไป

2. เอกลักษณะและรูปลักษณะของเรือนพักอาศัยในแต่ละท้องถิ่น

เป็นเรื่องยากที่จะกล่าวถึงเอกลักษณะเฉพาะของเรือนพักอาศัยในแต่ละท้องถิ่นเนื่องจากในสปป.ลาวมีหลากหลายชนชาติ ชนเผ่า แต่ละชนเผ่าก็มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันออกไป กลุ่มลาลุ่มเป็นกลุ่มชนที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ราบและริมแม่น้ำซึ่งกลุ่มลาลุ่มประกอบไปด้วย 12 ชนเผ่า ส่วนชนชาติลาวเทิงเป็นกลุ่มที่ดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเชิงเขา ความสูงเหนือระดับน้ำทะเล 700 เมตรขึ้นไป ประกอบไปด้วย 36 ชนเผ่า และชนเผ่าลาวสูง เป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนอยู่ในเขตภูเขาสูงที่มีระดับ 1000 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ประกอบไปด้วย 20 ชนเผ่า ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะสรุปได้ว่า เรือนในแต่ละท้องถิ่นเหล่านี้มีรูปแบบใดเมื่อกล่าวถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของเรือนพักอาศัยในท้องถิ่น ส่วนมากแล้วจึงมักนึกถึงเรือนพักอาศัยที่สร้างขึ้นมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสืบทอดจากตามธรรมชาติที่ได้จากท้องถิ่นนั้นๆ ลักษณะเรือนโดยมากเป็นเรือนยกใต้ถุนสูง มีการใช้งานพื้นที่ใต้ถุน หลังคาสูง มุงด้วยหญ้าฟากและแป้นเกล็ดเป็นหลัก แต่คำตอบนี้ก็ไม่ว่าจะกล่าวรวมไปได้หมดทุกท้องถิ่น

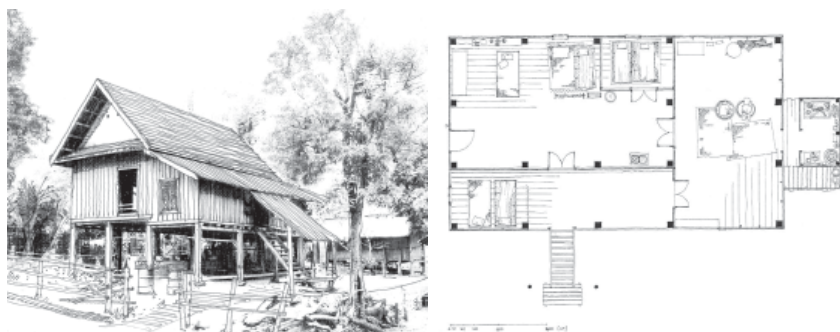
แต่ถ้าหากแยกตามกลุ่มชนชาติก็พอที่จะเห็นลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนในแต่ละชนเผ่า ดังนี้

3. เรือนกลุ่มชนชาติลาวลุ่ม

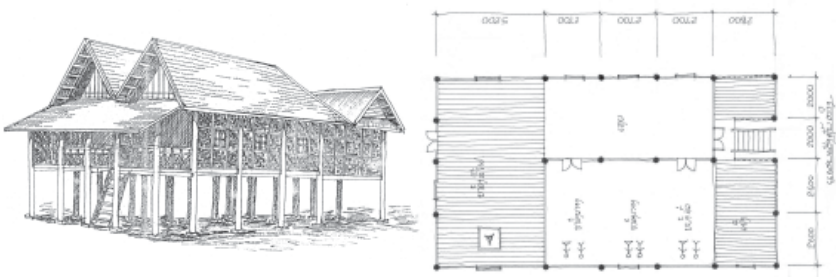
เรือนพักอาศัยของกลุ่มลาวลุ่ม ส่วนมากเป็นเรือนยกสูง มีใต้ถุนเรือน มีชานและหลังคาทรงสูง ความลาดชันประมาณ 40-60 องศา มีทั้งเรือนเดี่ยว (หลังคาเดี่ยว) เรือนแฝดและเรือนเชียบเป็นหลัก

3.1 เรือนชาวหลวงพระบาง

มีหลังคาสูง มีหน้าจั่วทั้งด้านหน้าและหลัง ส่วนมากเป็นเรือนเดี่ยว เรือนเชียบและเรือนแฝด แผนผังประกอบด้วยส่วนเรือนใหญ่ (ในเรือน) ซึ่งเป็นเขตส่วนตัว และส่วนที่เป็นเชียบ (เขตสาธารณะ)ที่เป็นส่วนเปิดโล่ง ไม่กั้นฝา ส่วนเรือนเดี่ยวจะมีระเบียบอยู่ด้านหน้า (ร้าน หรือ ฮ้าน) เฉพาะเรือนใหญ่มีประตูหรือหน้าต่างยาวถึงพื้นเรือน เรือนครัวแยกออกไปต่างหาก โดยทำหลังคาเป็นต่อเป็นเพิง (เทิบ) ออกไปทางด้านหลัง หรืออาจทำหลังคาจั่วขวางกับจั่วเรือนใหญ่ (ดูภาพที่ 1)

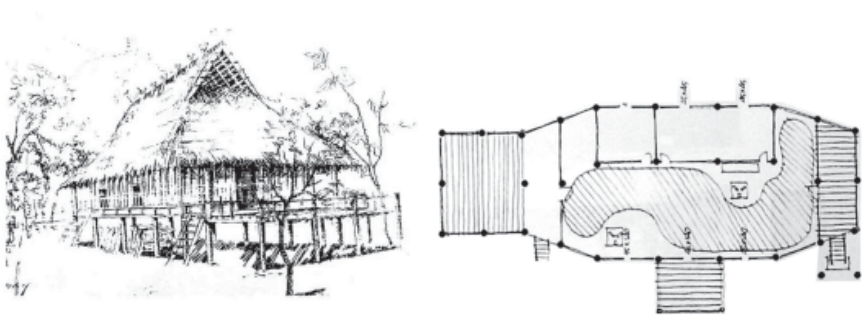
ภาพที่ 1 เรือนลาวลุ่ม หลวงพระบาง บ้านเมืองขาย เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง

ภาพที่ 2 เรือนลาวลุ่ม เวียงจันทน์

3.2 เรือนแฝไทดำ

เรือนไทดำเป็นเรือนที่มีหลังคาจั่วเตี้ยสูง ทอดชายคาลาดต่ำทั้งด้านหน้าและด้านหลังให้เป็นหลังคาโค้ง (ทูปโก่ง) แผ่นผนังเรือนคล้ายรูปเรือมีเตาไฟอยู่ภายในเรือน 2 เตา มีชานอยู่ด้านข้างของเรือน(ดูภาพที่ 3)

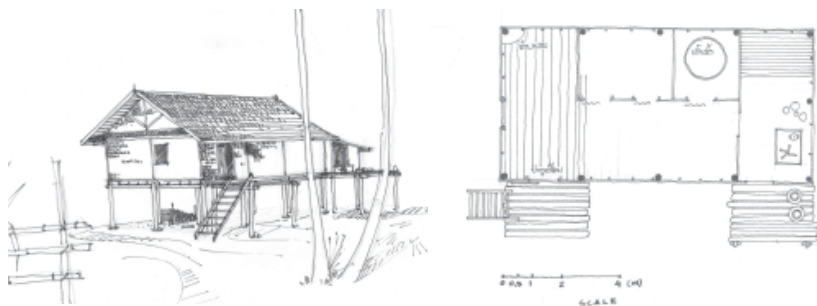

ภาพที่ 3 เรือนแฝไทดำ แขวงหัวพัน

3.3 เรือนแฝผู้ไท

ลักษณะเรือนผู้ไทเป็นเรือนหลังคาสูง ส่วนมากเป็นเรือนชานเรือนเกย (เรือนเขี้ยว) และเรือนหัวลอย (เรือนแฝด) บริเวณที่เป็นเกยหรือหัวลอยจะเปิดฝาโล่ง แผ่นผนังเรือนมีทั้งแบบที่แยกเตาไฟออกจากตัวเรือนและเตาไฟอยู่ในเรือนนอน

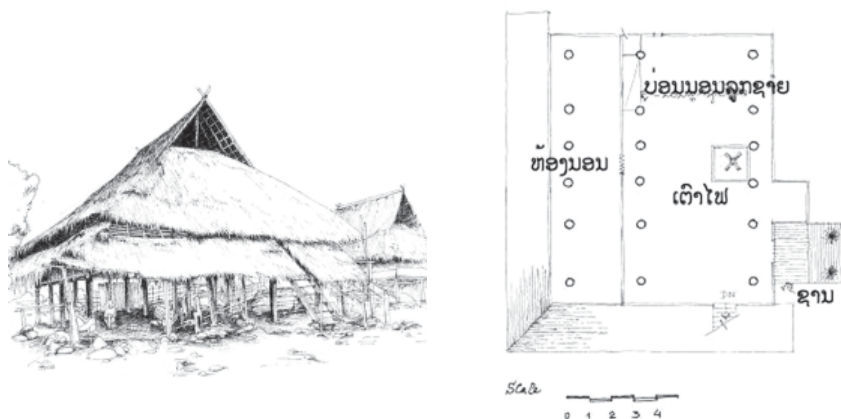
โดยเฉพาะเรือนขานที่เป็นรูปแบบเรือนแบบดั้งเดิม มักจะมีเตาไฟอยู่ในเรือน (ดูภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 เรือนเผ่าผู้ไท บ้านโนนยาง เมืองพิน แขวงสะหวันนะเขต

3.4 เรือนเผ่าลื้อ

เรือนเผ่าลื้อหรือไทลื้อ เป็นเรือนลักษณะหลังคาเดี่ยวสูงชัน โดยทำชายคาคลุมลงทั้ง 4 ด้าน ชายคาคลุมลงต่ำ มีสีหน้าเรือนด้านหน้าและด้านหลัง มีเตาไฟอยู่ในเรือน ขานอยู่ด้านหน้าหรือด้านข้างของเรือน แบ่งเป็นประเภทต่างๆ คือ เรือนรา เรือนโกมและเรือนยั่ว (ดูภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 เรือนเผ่าลื้อ บ้านไต้ เมืองยอดดู่ แขวงพงสาลี

3.5 เรือนเฝ้าพวน

เรือนของชาวพวนเป็นเรือนที่มีหลังคาลาดลงทั้งสองด้าน ด้านหน้าและด้านหลังเป็นหลังคาลาดลงทั้งสองด้านด้านหน้าและด้านหลังเป็นหลังคาโค้งเล็กน้อย เรือนพวน มีหน้าต่างเป็นช่องขนาดเล็กอยู่ด้านข้างเรือน ภายในเรือนมีเตาไฟ 2 เตา และมีชานอยู่ด้านหลังเรือน(ดูภาพที่ 6)

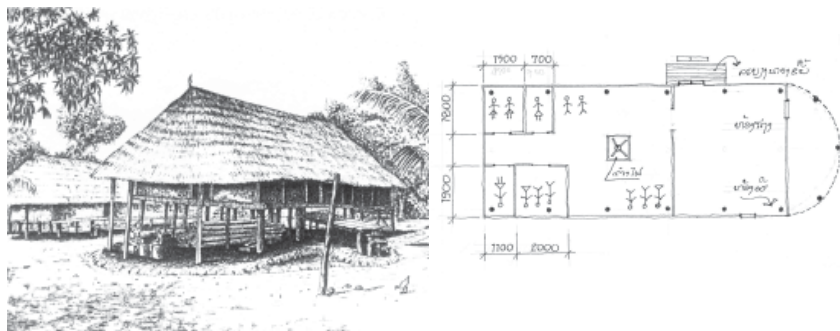
ภาพที่ 6 เรือนเฝ้าพวนแขวงเชียงขวาง

4. เรือนกลุ่มชนชาติลาวเทิง

มักเป็นเรือนยกเสาสูงหรือเรียกว่า เรือนร้าน มีชาน หลังคาสูง ส่วนมากเป็นเรือนที่ไม่มีสีหน้า และหลังคาเป็นแบบหลังคาเดี่ยว

4.1 เรือนเฝ้าตะไย

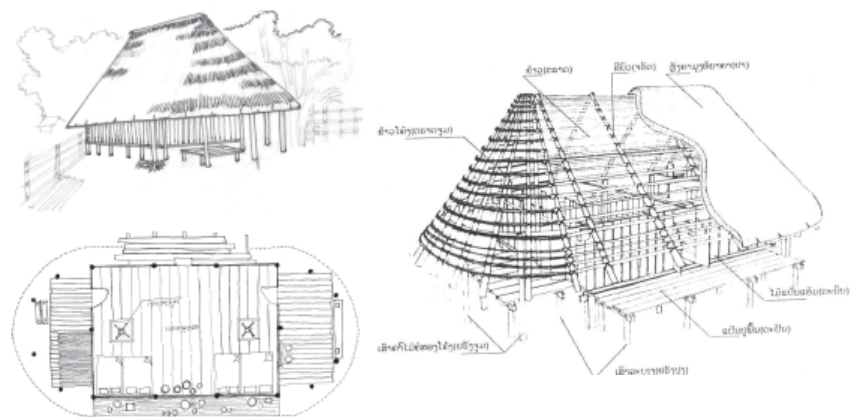
เป็นเรือนหลังคาเดี่ยว ทรงหลังคาสูงแบบปั้นหยา ไม่มีจั่วหรือสีหน้าเรือน ด้านหน้าเป็นหลังคาโค้งมน แผนผังเรือนเป็นรูปสี่เหลี่ยม ยาว แยกเป็นเขตส่วนตัว และเขตรับแขกอยู่ภายในเรือน มีเตาไฟอยู่ภายในเรือน (ดูภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 เรือนเผ่าตะไถ่ เมืองตะไถ่ แขวงสาละวัน

4.2 เรือนเผ่าเตี๋ยง

เป็นเรือนหลังคาเตี้ย สูงชัน ปล่อยชายคาลงสู่ด้าน โดยไม่มีหน้าจั่ว ภายในเรือนเป็นห้องโล่ง ไม่มีการแบ่งพื้นที่กันเป็นห้อง และไม่มีหน้าต่างเรือน ภายในมีเตาไฟ 2 เตา มีชาน (ระเบียง) อยู่ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง บางครั้งอาจอยู่ด้านข้างเรือนและมีหลังคาโค้งมนปกคลุมไว้ รูปทรงเรือนคล้ายดอกเห็ด (ดูภาพที่ 8)

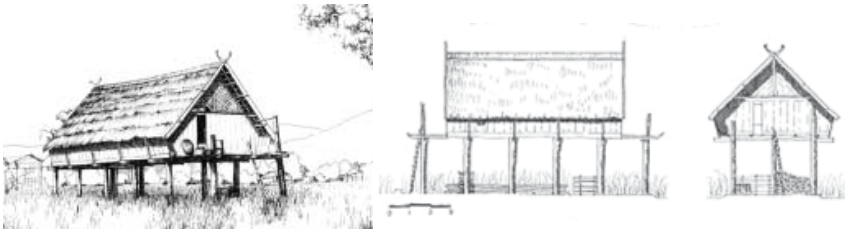

ภาพที่ 8 เรือนเผ่าเตี๋ยง เมืองดากัง แขวงเซกอง

4.3 เรือนเผ่าโอ้ย

เรือนเผ่าโอ้ยเป็นเรือนหลังคาเดี่ยวที่มีใต้ถุนสูง หลังคามีความลาดชันมาก ปล้อยชายคาทอดต่ำลงต่ำ มีเตาไฟอยู่ในเรือน ฝาเรือนด้านข้างผายออก บ้านได้ทำด้วยไม้ไผ่ลำเดียว ด้านสกัดเรือนเป็นจั่ว มีบันลุ่ม ส่วนยอดทำเป็นรูปเขาควายเป็นรูป (ดูภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 เรือนเผ่าโอ้ย บ้านสะปวน เมืองไซเสดถา แขวงอัตตะปือ

5. เรือนกลุ่มชนชาติลาวสูง

เป็นเรือนลักษณะติดดิน ไม่ยกใต้ถุน มีหลังคาสูง

5.1 เรือนเผ่าม้ง

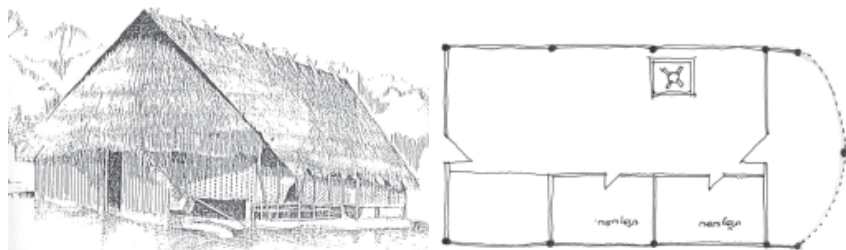
เป็นเรือนปลูกติดดิน หลังคาจั่วสูงลาดลงสองข้าง มีหลังคาตัดปิดสนิทเฉพาะด้านหน้าของเรือน เรือนไม่มีหน้าต่าง ภายในเรือนมีเตาไฟ

ภาพที่ 10 เรือนเผ่าม้ง

5.2 เรือนเฝ้าแลนแตน (ลาวห้วย)

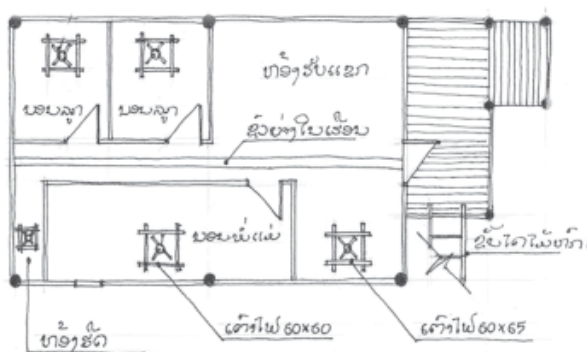
เป็นเรือนปลูกติดดิน หลังคาทรงสูงลาดลงสองข้างและมีหลังคาโค้งปิดสีก้น้าเฉพาะด้านหน้าของเรือน

ภาพที่ 11 เรือนเฝ้าแลนแตน (ลาวห้วย) เมืองหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา

จากการแบ่งกลุ่มเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นตามชนชาติที่ได้กล่าวถึง จะเห็นว่า หากสังเกตแต่เพียงรูปร่างภายนอกก็จะเห็นลักษณะความเป็นเอกลักษณ์ของเรือนแต่ละท้องถิ่น ส่วนมากแล้วจะเป็นด้วยรูปทรงภายนอกหรือรูปทรงของหลังคา โดยเฉพาะเรือนของกลุ่มชนชาตินลาเวียงและลาวสูง จะมีลักษณะชัดเจนกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากว่า กลุ่มนี้ส่วนมากตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเขตเชิงภูและภูสูง การเข้าถึงของปัจจัยภายนอกยังมีน้อย เรือนพักอาศัยจึงยังคงรักษาลักษณะรูปแบบเดิมไว้ได้ ส่วนในกลุ่มชนชาตินลาเวียงส่วนมากจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่ราบและริมลำน้ำ การเข้าถึงพื้นที่และการติดต่อระหว่างกันกระทำได้ง่ายกว่า ลักษณะของเรือนจึงมีความคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะเรือนลาวหลวงพระบางและเวียงจันทน์แม้กระทั่งเรือนของกลุ่มผู้ไทก็ยังมีพัฒนาารูปแบบที่คล้ายคลึงกันกับกลุ่มดังกล่าว แต่ในกลุ่มที่อยู่ห่างไกลออกไป ส่วนมากแล้วก็ยังรักษาลักษณะของท้องถิ่นไว้ได้ เช่น เรือนของไทยวนและไทดำ เป็นต้น

นอกจากการแสดงออกทางด้านรูปทรงภายนอกแล้ว แพนผังเรือนก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นลักษณะของแผนผังเรือนนั้นสามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีวิธีการดำรงชีวิตเป็นแบบเดิมที่ยังคงรักษาเตาไฟไว้ในเรือน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดต่อการดำรงชีวิต เนื่องจากใช้เป็นที่ทำให้อาหารแห้ง เป็นครัวทำอาหารและให้ความอบอุ่น ให้แสงสว่าง ช่วยขับไล่ยุงไล่แมลง ควันไฟยังช่วยรักษาวัสดุสิ่งของให้มียอายุการใช้งานได้นาน และทนทานอีกด้วย ลักษณะของเตาไฟในเรือน พบว่า มีหลายชนเผ่าที่มีการใช้งานเหมือนกัน แม้ว่าจะแตกต่างกันทางชนชาติก็ตาม บางชนเผ่ามีเตาไฟอยู่ในเรือน 2 แห่ง เช่น ไทดำ พวนและเตรียง โดยจะใช้แบ่งเขตพื้นที่และเพื่อความสะดวกในการใช้งาน ส่วนมากเตาที่อยู่ด้านหน้าเป็นเตาใช้ให้ความอบอุ่นแก่พ่อแม่ ผู้ชาย แยกและต้มน้ำ ส่วนอีกเตาที่อยู่ด้านหลัง เป็นเตาให้ความอบอุ่นแก่ลูกผู้หญิง และใช้สำหรับการปรุงอาหาร ยิ่งไปกว่านั้นชนเผ่าไพร ให้ความสำคัญกับเตาไฟอย่างมาก กล่าวคือ ทุกๆ ห้องต้องมีเตาไฟ ใช้เป็นที่ให้ความอบอุ่น ปรุงอาหารและอยู่กรรมเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรของแต่ละครอบครัว แม้กระทั่งในห้องผีเรือน ยังมีเตาไฟเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้นว่า เผาไก่ในงานแต่งงานและเลี้ยงผีเรือน

ภาพที่ 12 การใช้เตาไฟในเรือนเผ่าไพร เมืองไชยะบูลี แขวงไชยะบูลี

สำหรับกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาแบบแผนการดำรงชีวิตและปรับเปลี่ยนรูปแบบของแผนผังเรือนขึ้นมามีกระตึบหนึ่ง พบว่า มีการแบ่งเขตที่เป็นส่วนตัวและเขตรับแขกให้มีความชัดเจนมากขึ้น และแยกเตาไฟออกจากเรือนไปเป็น ส่วนหนึ่งต่างหาก เรียกว่า เรือนไฟหรือเรือนครัว กลุ่มนี้บางท้องถิ่นก็มีความคล้ายกันมาก อันเนื่องมาจากการติดต่อสัมพันธ์กันมาก โดยเฉพาะในกลุ่มที่ตั้งอยู่ตามพื้นที่ราบและริมน้ำ

6. อิทธิพลที่มีต่อความเป็นเอกลักษณ์และรูปลักษณะของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า เมื่อนึกถึงเรือนลาว คนส่วนมากจะนึกถึงเรือนร้านหรือเรือนยกใต้ถุนสูง หลังคาจั่วทรงสูง ไข้วสตุก่อสร้างตามธรรมชาติ เช่น ไม้ ยกเว้นเฉพาะเรือนของกลุ่มลาวสูงเท่านั้นที่ไม่เป็นแบบเรือนยกใต้ถุนสูง และเมื่อพิจารณาเฉพาะรูปทรงของหลังคาพบว่า เรือนพักอาศัยในทุกท้องถิ่น ตั้งแต่เหนือจรดใต้จะมีการมุงหลังคาด้วยมุงที่สูงชัน ประมาณ 30-60 องศา ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี และอีกประเด็นปัญหาหนึ่งก็คือ เรื่องการใช้วัสดุ เนื่องจากสมัยก่อนมีการใช้วัสดุที่ได้ที่จากธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบๆ โดยเฉพาะการใช้หมักมุงหลังคา (ซึ่งในปัจจุบันหลายท้องถิ่นก็ยังมีการใช้อยู่) จึงจำเป็นต้องทำหลังคาให้มีมุมสูงชัน เพื่อให้หน้าฝนไหลลงจากหลังคาได้เร็วขึ้น และไม่รั่วเข้าในอาคาร อีกประการหนึ่งคือ การเลือกที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่ตามพื้นที่ราบและริมแม่น้ำ โดยเฉพาะกลุ่มชาตลาวลุ่ม จึงจำเป็นต้องทำเรือนยกใต้ถุนสูง เพื่อหลีกเลี่ยงจากน้ำท่วมในฤดูฝน

นอกจากปัญหาเรื่องภูมิอากาศและเรื่องวัสดุก่อสร้างแล้ว สภาพภูมิประเทศและการอยู่รอดก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เช่น เรือนเผ่าเตี๋ยงในเมืองดากจิง แขวงเซกองซึ่งตั้งอยู่ในเขตภูเขาสูง อากาศหนาวและมีฝนตกตลอดปี อุณหภูมิในบางปีลดต่ำลงถึง 1 องศาจึงทำให้รูปทรงหลังคาเรือนลาดสูง ไม่มีหน้าจั่ว หลังคามุงด้วย

หนา 15-25 เซนติเมตร เพื่อป้องกันอากาศที่หนาวเย็นและฝนรั่วเข้าไปในเรือน
ผนังเรือนไม่มีหน้าต่าง มีเตาไฟภายในเรือน 2 แห่ง ได้แก่ เตาของพ่อแม่และเตา
ของลูก เพื่อให้ความอบอุ่น ให้แสงสว่างภายในเรือน นอกจากนี้แล้ว ควันไฟยังช่วย
ในการรักษาวัสดุที่ปลูกเรือนไม่ให้ผุพังเร็วอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีเรือนพักอาศัยของ
อีกหลายชนเผ่าที่มีเตาไฟอยู่ในเรือนที่นอกจากจะใช้ในการหุงหาอาหารแล้วยังใช้
เป็นที่ให้ความอบอุ่น และให้แสงสว่างเช่นเดียวกัน เช่น เรือนเผ่าไทลื้อ พวน ผู้ไท
ไทดำ ไปรและแลนแตน เป็นต้น

แต่ยังมีเรือนของบางชนเผ่าที่ปัจจัยเรื่องของความเชื่อ และการป้องกัน
อันตราย การอยู่รอดเชิงนามธรรม ก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปลักษณะจนกลายเป็น
เอกลักษณ์ของเรือน เช่น เรือนของชนเผ่าอ้าย บ้านสะปวนเหนือและใต้ เมือง
ไซเสดถา แขวงอัตตะปือ ที่มีรูปทรงเรือนลักษณะของรูปควาย เนื่องจากว่า ควาย
เป็นสัตว์ที่มักจะนำมาใช้ในการเป็นส่วนประกอบในการบูชาและทำพิธีกรรมต่างๆ
การนำเอาชิ้นส่วนต่างๆของควายมาประกอบเข้ากับองค์ประกอบของเรือนจึงเป็น
การแสดงถึงการนับถือและให้ความเคารพวิญญูณดังกล่าว ให้ปกป้องคุ้มครองให้
ชีวิตเป็นสุข เช่น การทำฝาเรือนผายออกคล้ายกับลำตัวควาย การทำปลายไม้ตง
ให้งอคล้ายกับโครงกระดูกและทำส่วนยอดที่ป้านลมติดกัน แกะสลักคล้ายกับรูป
เขาควาย ทั้งนี้ เนื่องจากในสมัยก่อนมีการตั้งเรือนใกล้กับที่นาของตนและอยู่ห่าง
ไกลกัน ประกอบกับบริเวณโดยรอบยังเป็นป่าทึบ จึงมีการยกใต้ถุนสูง เพื่อป้องกัน
อันตรายจากสัตว์ร้าย และทำบันไดด้วยไม้ไผ่ลำเดียวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้โดย
สะดวก

จากประเด็นต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลที่มีต่อ
รูปลักษณะและเอกลักษณ์ของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นของทุกชนชาติ ชนเผ่าใน
สปป. ลาว ไม่ใช่มีเพียงแคปัจจัยทางด้านภูมิอากาศ ภูมิประเทศและวัสดุเท่านั้น แต่
ยังรวมไปถึงปัจจัยทางด้านความเชื่อ การป้องกันภัยและความรู้สึกปลอดภัยเพื่อการ
อยู่รอดอีกด้วย

7. บทส่งท้าย

การศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นควรได้มีการศึกษาในทางกว้าง ในหลายสาขาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย ประวัติการตั้งถิ่นฐาน โบราณคดี มานุษยวิทยาไปพร้อมๆ กันกับการศึกษาทางด้านชุมชนและสถาปัตยกรรม และควรเน้นการศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบ จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้กระจ่างและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บรรณาธิการขอขอบคุณ ผศ.ดร.ทรงยศ วีระทวีมาศ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการแปลบทความเรื่องนี้ จากต้นฉบับภาษาลาวให้เป็นภาษาไทยเพื่อการตีพิมพ์ผลงานในวารสารสังคมผู้นำโขงฉบับนี้

บรรณานุกรม

- กิ่งบุบผา แก้วคำผุย. 2004. โครงการวิเคราะห์ชุมชนท้องถิ่นในการปลูกสร้างสะพานปัตตะยะกำแพงเมืองโขงของชนเผ่าอ้ายบ้านสะปวน เมืองไซเสดถา แขวงอัตตะปือ. วิทยานิพนธ์แขนงสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- คณะกัมมทานุสถังแนวลาวิสาขชาต. 2002. บ้านดาชนเผ่าในสปป.ลาว. ทรงยศ วีระทวีมาศและคณะ. 2548. สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของประเทศไทยและใน สปป.ลาว. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มะโนลิต พินิตและคณะ. 2006. สะพานปัตตะยะกำแพงเมืองโขงของชนเผ่าลื้อ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.

- วงไฟ บุนมะนี. 1996. โครงการวิเคราะห์ทางด้านสถาปัตยกรรมเก่า เรือนชนเผ่า
ไทดำ เมืองจำเหนือและเมืองเชียงค้อ แขวงหัวพัน. วิทยานิพนธ์แขนง
สถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- วิไลมอน บำอินหวน. 2002. โครงการวิเคราะห์ทางด้านสถาปัตยกรรมเก่า
แลนแตน เมืองหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา. วิทยานิพนธ์แขนง
สถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- สมชาย ตัวหล้า. 2002. โครงการวิเคราะห์ทางด้านสถาปัตยกรรมเก่าเรือนชน
เผ่าโปร เมืองไซยะบูลี แขวงไซยะบูลี. วิทยานิพนธ์แขนง สถาปัตยกรรม-
ศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- สมพวัน ไชยะวง. 2003. เผ่าเตี๋ยง วิถีชีวิตกับสถาปัตยกรรมเก่า. เวียงจันทน์ :
สถาบันค้นคว้าวัฒนธรรม.
- อรศิริ ปาณินท์. 2546. “รูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น”. ใน สถาปัตยกรรม..
ชุมชน..ท้องถิ่น. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ คณะสถาปัตยกรรม-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อะนุพาบ ขุนนุวง. 2004. โครงการวิเคราะห์ทางด้านสถาปัตยกรรมเก่า สัตส่วน
เฮือนเผ่าเตอ้อย เมืองเตอ้อย แขวงสาละวัน. วิทยานิพนธ์แขนง
สถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- อินทะสอน ท่ามะวง. 2004. โครงการวิเคราะห์ทางด้านสถาปัตยกรรมเก่า การศึก
สาเปียบเทียบสถาปัตยกรรมเก่าของชนเผ่าลื้อ ละหว่างเขตอูไต-บุน
เหนือ แขวงผังสาลีและเขตมกสูก-ท่าฟ้า แขวงบ่อแก้ว. วิทยานิพนธ์
แขนงสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แห่งชาติลาว.

